PRIMA ARESTARE

de Mihail Polihroniade

Pe la ora 2 sau 2½ soră-mea bate speriată la uşă: «Armată!».

Înţeleg că e poliţia şi sar din pat să aprind lumina.

In aceiaşi clipă uşa e sgâlţâită violent. Deschid. In odae năvălesc cinci sau şase comisari.

Nevastă-mea s'a sculat şi ea. Şi-a aruncat un şal pe umeri. E palidă dar deloc speriată. In schimb, mama-mea şi soră mea nu-şi revin uşor în fire. Stau în hall ţinute «la respect» de baionetele celor doi jandarmi care străjuesc intrarea camerii. Tatăl meu, bătrân, e însă furios. Pretinde mandate de arestare, procurori şi alte bazaconii. Injură guvernul. Il trimit la culcare.

Cel mai în vârstă dintre comisari — cum am aflat mai târziu — mă întreabă ceremonios:

— D-voastră sunteţi d. avocat Mihail Polihroniade?

— Da. E vorba de o percheziţie sau de o arestare?

— Imbrăcaţi-vă!

— Aveţi mandat de arestare?

— Avem!

— Pot să-l văd?

— Lăsaţi că vi-l arătăm noi mai târziu.

Noroc că n'am prea multe scrupule legaliste. De altfel îmi dau seama că orice opunere ar fi zadarnică şi ca adept al forţei, cedez forţei. Incep să mă îmbrac.

D-l nu mă slăbeşte din ochi.

E înalt, gras, cu faţa roşcovană şi părul cărunt. Pare «un bon papa» dar are experienţă şi nu m'aşi mira dacă din când în când îşi răcoreşte palmele solide pe faţa vre-unui delicvent pirpiriu.

Ceilalţi comisari au început să cotrobăiască prin odae.

Pernele sunt «palpate», salteaua supusă unui examen de elasticitate, somiera întoarsă pe dos. Draperiile ferestrelor sunt viguros scuturate. Soba pare a fi un obiect foarte primejdios. E cercetată în fel şi chip. Pereţii sunt ciocăniţi ca din întâmplare.

Mai greu e cu cărţile care trebuesc scuturate toate. Noroc că se ocupă trei comisari cu această importantă operaţie.

La birou s'a instalat personagiul cel mai interesant

Are vre-o patruzeci de ani, o statură mijlocie, ras, faţa tânără şi părul alb colilie.

Tip de poliţist din filmele americane. Incontestabil inteligent şi cu mult «flair». Pare că m'a cântărit repede.

Pentru el sunt o gâscă în materie de comploturi.

Răscoleşte totuşi conştiincios vre-un sfert de oră printre fişe, hârtii, dosare.

— Ce faceţi cu atâtea hârtii domnule avocat! Ne pierdem o grămadă de vreme!

N'a găsit nimic!

— Plecăm domnule şef?

D-l are însă experienţă şi... răbdare. Ia el în primire biroul în timp ce d-l se aşează în fotoliu şi aprinde o ţigare.

Imediat a găsit ceva suspect

— De unde vine asta?

Imi întinde o scrisoare primită acum patru ani dela Mircea Eliade de la Calcuta.

— Din India!

pune scrisoarea suspectă deoparte.

— Dar ăsta cine e?

— Hotărît, Mircea Eliade mi-a părut întotdeauna dubios.

Poliţia îmi confirmă simţimintele obscure. Fotografia e tot a lui Mircea Eliade cu barbă şi învelit într un cearceaf murdar. E fotografia lui de *Joghin* dintr'un *ashram* în Himalaia.

Vrednicul poliţist nu-i satisfăcut de explicaţiile mele deaceia pune şi poza deoparte.

Peste vre-un ceas s'a făcut o grămăjoară de lucruri suspecte: o agendă, o scrisoare de la Petru Comarnescu de la Los Angeles, un caet de notiţe şi rezumate din cărţi citite, câteva fişe.

Percheziţia în cameră s'a terminat. Ieşim acum pe sală.

La fiecare uşă câte un jandarm cu baioneta la armă.

D-l cercetează cu luare aminte dulapul.

Răstoarnă toate rufele, scutură hainele şi le scotoceşte prin buzunare, îşi bagă nasul în pantofi, le pipăe pielea şi le ciocăneşte talpa.

Trecem acum în odăile părinţilor. Apoi în pod, pe urmă la beci, în bucătărie, în bae.

Pe la cinci suntem gata. Imi iau ziua bună de la ai mei. Sunt sigur că peste două, trei ceasuri voi fi înapoi. Mi se va lua o declaraţie şi atât.

O nevoe mă sileşte să mă abat din drum. Cer întâi îngăduinţa d-lui D-sa mi-o acordă graţios dar... mă însoţeşte.

Ciudată senzaţie!

Sunt oarecum jenat. D-l mă priveşte calm dar insistent.

Renunţ. Pornim la chestură.

Alaiul nostru e destul de mare. alţi trei sau patru subcomisari, un agent în civil şi doisprezece jandarmi.

Nu-mi închipuiam că sunt atât de periculos.

Drumul până la chestură îl facem în tăcere. Singur d-l exclamă într'una:

Părintele Georgescu-Edineţi, mic, slab, palid, cu o bărbuţă rară, cu ochii blajini pare desprins dintr'o icoană. A fost luat mult mai brutal şi preuteasa-i bolnavă. Se apleacă abătut spre mine:

— Mi se pare că ne duce la Jilava!

— La Jilava? Nu se poate!

— Ba da. Aşa am auzit.

Si după o clipă de tăcere:

— Cunoşti pe chestorul

— Da.

— Roagă-l să dea ordin să nu ne bată.

— Să ne bată!?

— Da. La Jilava se bate.

Am să fiu bătut! Mi se pare imposibil.

Totuşi, în definitiv dece să nu fiu bătut?

Un domn civil, elegant, între două vârste, ne strigă la catalog.

N'a fugit nimeni.

— Putem pleca, declară domnul elegant.

— Jandarmi luaţi-i în primire. Unu de om.

Suntem luaţi în primire.

Jandarmul îşi înfige solid mâna în gulerul cămăşii, a hainei şi a paltonului. Am impresia că e puţin nedelicat.

Mă întorc către domnul elegant:

— Nu înţeleg să fiu luat de ceafă. Merg şi singur.

— Domnule avocat, eu v'am dat în primirea jandarmului! îmi răspunde amabil domnul elegant.

Jandarmul îşi înfige mai sdravăn pumnul în ceafă şi presează solid, cu genunchiul, şezutul domnului avocat protestator.

Scoborâm astfel scările.

In faţa chesturii aşteaptă mai multe autobuze.

Sunt suit într'unul din ele împreună cu Părintele Edineţi, cu Vasiliu Restul autobuzului e înţesat de jandarmi.

Pornim.

Autobuzul iese în Bulevardul Pache. Mergem probabil la Prefectură. Autobuzul o ia pe Calea Moşilor. Vom coti pe semne de la Piaţă la stânga, spre Văcăreşti. Autobuzul trece de Piaţă şi se îndreaptă spre Belu.

Mergem la Jilava!

Trecem pe lângă Belu, pe lângă Cimitirul Ovreiesc, înainte pe şoseaua Giurgiului.

E încă întunerec beznă — să tot fie şase sau şase jumătate.

Nimeni nu vorbeşte.

Totul mi se pare aşa ciudat. In trei ceasuri violare de domiciliu, percheziţie ilegală, sechestrare şi deportare... cu destinaţie necunoscută.

De ce nu m'ar bate?

Dar bine că nu trăim sub teroarea ţaristă sau — feréască Dumnezeu — hitleristă ci într'o adevărată democraţie. Şi că guvernul liberal e apărătorul civilizaţiei pe aceste oropsite meleaguri.

JILAVA

După o jumătate de oră de drum în noapte autobuzul se opreşte. Am ajuns.

Mai multe autobuze roşii străluceşc la lumina farurilor.

Ne dăm seama că alţii ne-au precedat.

Domnul elegant coboară primul, după ce ne-a ordonat să nu ne mişcăm. Se dau jos apoi câţiva jandarmi, însfârşit descindem şi noi, fiecare cu jandarmul respectiv în ceafă.

Odată operaţia terminată un ordin scurt ne porneşte înainte. Coborâm pe un fel de alee înspre gura fortului. Deoparte şi de alta a drumului sunt înşiraţi soldaţi cu baionetele la armă, în poziţie de atac. Din cinci în cinci soldaţi unul ţine o faclă.

Facem vre-o cincizeci, şaizeci de paşi până în gura fortului, unde e instalată o mitralieră în poziţie de tragere, cu servanţii lângă ea.

In gura fortului, un gang larg având în fund poarta de intrare în închisoare — la dreapta corpul de gardă şi la stânga un culoar. Stopăm. Jandarmii se dau de o parte. Santinela, un soldat mic şi ţigănos zâmbeşte cu prietenie şi mă îmbie cu gesturi largi înspre culoarul întunecos:

— Poftiţi pe aci, poftiţi pe aci.

Am un moment de ezitare. Atâta politeţă zâmbitoare mi se pare suspectă. Probabil că în acest culuoar întunecos vom fi bătuţi şi e greu omului să se obişnuiască cu gândul primei bătăi.

Strâng dinţii şi pornesc înainte. Fac câţiva paşi, fără să mă loveaască nimeni, şi dau pe stânga într'o cameră slab luminată complect goală, cu pământ pe jos.

Rând pe rând sosesc Părintele Georgescu-Edineţi, Vasiliu, Moş Bârsan şi ceilalţi.

Sunt uimit! N'am fost bătut deşi concluzia logică a evenimentelor petrecute în această noapte, începând cu năvala poliţistă într'o casă paşnică şi culminând cu presiunea genunchiului jandarmeresc, era o bătae sd.avănă.

Peste puţin suntem trecuţi în corpul de gardă. Aci atmosfera e chiar cordială. Soldaţii ne privesc cu vădită simpatie, unul spune tare:

— Au ajuns aici din cauza jidanilor.

Suntem predaţi administraţiei închisorii. Fiecare e strigat pe rând. Depunem banii şi actele.

In timp ce se efectuează această operaţie îşi face apariţia în semiîntunericul corpului de gardă un personagiu ciudat. Mic, gras, cu ochii strălucitori, are o figură de tătar, o căciulă trasă adânc peste urechi. Pare autoritar şi hotărât. Zâmbeşte şi el.

La început cred că e vreun inspector de poliţie, imediat văd însă tresele de colonel. Este colonelul Izet Ali Kadâr, comandantul Inchisorii Militare şi de-acum încolo stăpânul nostru.

Insfârşit formalităţile s'au terminat. Ne ia în primire Dom' Major Călin. Păşim pragul închisorii. Poarta se lasă după noi. Se crapă de ziuă.

Străbătem o curte largă şi, după ce traversăm al doilea gang, ne înfundăm într'un culoar întunecos şi întortochiat. Trecem pe lângă mai multe celule din care se aude sgomot până să ajungem la o celulă în faţa căreia Dom Major Călin se opreşte precaut, scoate o cheie, o potriveşte binişor în broască şi apoi, brusc, trânteşte uaş de perete.

Intru buimăcit înăuntru şi deodată aud o exclamaţie veselă:

— «Uite-l şi pe Polihroniade!» Era glasul lui Ionel Moţa.

INCHISOAREA

Jilava! Odinioară când îi auzeam numele parcă simţeam cum îmi intră frigul şi umezeala în oase.

Acum aveam prilejul s'o cunosc.

Jilava e un fort, face parte din linia de centură a Bucureştilor. După război fortul a fost transformat în închisoare. Propriu zis spatele fortului, partea dinspre Bucureşti, cazarma şi reduitul. Partea dinspre inamicul eventual, faţa fortului, bateriile şi turelele, sunt neîntrebuinţate şi despărţite de închisoare printr'un solid baraj de sârmă ghimpată.

Tot fortul e construit sub nivelul pământului. S'ar putea spune că toate clădirile sunt ridicate într'o groapă adâncă, să tot aibă vreo şapte-opt metri. De aceia accesul în închisoare se face pe un drum înclinat, lung ca de vreo treizeci de metri, care te duce la suprafaţă jos, la gura fortului. Cum cobori, la stânga, e o cameră mare care serveşte drept corp de gardă, la dreapta o alta, tot atât de mare, ce e întrebuinţată ca «vorbitor», în fund înaltă, lată, solidă, poarta închisorii.

Intrat pe poartă dai în curtea exterioară, lungă de vreo 500—600 de metri şi largă de vreo 20—30. Din curte îţi dai mai bine seama că eşti într'o groapă. Zidul de pământ se ridică drept iar când ajunge la suprafaţă se prelungeşte cu un gard de lemn de încă 2 metri. In total vreo 8—9 metri. Din douăzeci, în douăzeci de paşi, deasupra gardului se ridică o platformă şi o gheretă pentru santinelă. Deasupra porţii, dominând toată curtea un post de mitraliere. Suntem bine păziţi!

In curtea exterioară, ochii întâlnesc, în faţă, o clădire lungă de câteva sute de metri, înşirându-se pe aproape toată lungimea curţii, e cazarma sau mai bine zis fosta cazarmă. Din curte intri direct într'un gang mare având, în fund, o nouă poartă iar pe dreapta şi pe stânga două coridoare întunecoase pe care dau celulele. Celule e un fel de a vorbi. Sunt camere mari, înalte, bine luminate care serveau drept dormitoare soldaţilor. In fiecare din ele pot să încapă uşor 10—14 oameni. Zidurile cu o grosime de aproape un metru, la ferestre zăbrele de fier groase, uşa masivă cu o broască cât toate zilele. Ciment pe jos.

Pe poarta din gang dai în curtea interioară. Mult mai mică, cuprinsă între zidurile înalte, — fără ferestre spre interior — ale cazărmii. Zidurile înalte — circa 6 metri — ale fortului şi pereţii reduitului, curtea interioară are formă circulară, ca înconjoară reduitul, imensa clădire formând un cerc perfect.

Numai jumătate din reduit e folosit ca închisoare. Deasemeni curtea interioară e barată — de o parte şi de alta a reduitului — cu sârmă ghimpată. Aşa dar la dispoziţia deţinuţilor rămâne un semicerc. Dela un capăt al semicercului la celălalt sunt aproximativ 150—200 metri iar lăţimea e de vreo 10 metri. Pe zidurile cazărmii şi ale reduitului, gheretele cu santinele, în dreptul barajelor de sârmă câte o mitralieră în poziţie de tragere.

Senzaţia sinistră de închisoare o ai mai ales în curtea interioară. Zidurile înalte care te înconjoară, bucata de cer strâmtă deasupra, zăpadă murdară pe jos, lipsa oricărui orizont vizual, mitralierele ameninţătoare îndreptate asupra ta, totul contribue la crearea unei atmosfere deprimante.

Intrarea în reduit se face tot print'un gang, peste un pod solid sub care e apă. La dreapta şi la stânga un culoar mult mai întunecos ca cel al cazărmii. Pe culoar, atât la dreapta cât şi la stânga, câte două cazemate, cu plafonul boltit, lungi cam de douăzeci de metri, late de şase, luminate fiecare prin câte un singur geam, bine zăbrelit care dă în curtea interioară. La extremitatea culoarului, de fiecare parte, câte o uşă prin care intrai în trei cazemate mari — dând una în alta — iar în fund o poartă mai mică.

Pe noi ne-a băgat în prima dimineaţă în celulele din aripa stângă a cazărmii. Apoi, către amiază, ne-a trecut în cazematele reduitului. Cu prilejul celei de a doua «treceri» pe la Jilava am stat câteva zile într'una din cazematele mari iar pe la 4—5 Ianuarie, am fost mutaţi, — d. generał Cantacuzino, Nichifor Crainic, Dragoş Protopopescu, Neagoe Flondor, — în cazemata mică din fund.

Faţă de alte închisori Jilava oferă avantagiul unei oarecare libertăţi. De dimineaţă, pe la ora opt, până seara pe la şase ai libertatea să te plimbi prin curte. Eşti închis în celulă sau cazemată, numai 12—14 ore, restul timpului te poţi mişca, evident într'un spaţiu restrâns, dar te poţi mişca.

Această libertate se datoreşte în primul rând faptului că Jilava e una din închisorile cele mai straşnice din lume — după părerea mea. Evadarea e quasi-imposibilă. Ori pe unde ai voi s'o iei ochiul santinelelor te urmăreşte de sus. Ca să fugi ar trebui să spargi uşa sau zăbrelele celulei, apoi — admiţând că în curte nu te-or vedea santinelele ceeace e imposibil — să te caţări pe un zid drept de vreo opt metri înălţime şi să izbuteşti să treci printre santinelele aşezate la douăzeci de paşi una de alta însfârşit pe urmă — pe toată raza fortului — treci printr'o adevărată pânză de santinele.

Iată dece — după spusa lui dom' major Călin expert în materie — în cincisprezece ani n'a evadat decât un comunist şi... un pseudo-legionar.

Alt avantagiu al Jilavei, celulele de pedeapsă nu există. Singura pedeapsă — într'adevăr distrugătoare — e să te ţie zi şi noapte închis în celulă într'un frig de crapă pietrele

Iarna la Jilava e un frig siberian. Trebue să arzi vagoane de lemne ca să se încălzească cazematele. Vara e şi mai rău. Pe pereţi curge apă. Toate clădirile fortului fiind acoperite cu un strat de circa 2 metri de pământ, îndată ce se desgheaţă umezeala nu mai poate fi stăvilită.

Jilava devine cu adevărat jilavă. Reumatismele sunt zestrea tuturor deţinuţilor. Iată «casa» în care vom locui luni de zile, trăind clipe vesele şi triste, momente mari şi momente tragice, zile de dezamăgiri şi zile de însufleţire.

(Din volumul «Amintiri din Jilava» care va apare în curând).

Scrisoare de Crăciun boierului

Sunt cel mai cinstit boierule, cel mai drept
Nu mă iau cu nicio umbră de gât, cu nimeni de piept,
Imi muncesc singur ogorul, singur mi-l ar
Toamna, porumbul singur mi-l taiu, singur mi-l car,
Imi văd de casa mea ca nimeni altul. Copiilor mei
Le spun şi acum poveşti despre zâne şi despre smei,
Ii învăţ şi acum să se închine, ii învăţ rugăciuni;
Şi seara stau singur cu capul în mâini, ceasuri întregi lângă
doi trei tăciuni.

Sunt cel mai drept om din sat boierule, cel mai sărac
De nimic nu mi-e frică şi ştiu şi să rabd şi să tac,
N'aşi ridica niciun deget contra cuiva, contra vreunui boier
Şi ca să-mi apăr pământul m'aşi duce cu drag şi în cer.
Dar ce-ai zice Măria-Ta, dacă 'ntr'o zi prins de ură,
Nemai putând răbda să-mi vând mămăliga din bătătură,
Pentru porumbul meu dus, în alte ţări, pentru dreptate,
Pentru toţi cei cărora li se ia liniştea, li s'a făcut străinătate...
Ce-ai zice, boierule, dacă mi-aşi
lăsa nevasta...
Şi aşi pleca să mă războiesc cu toţi ciocoii din ţara asta?

VIRGIL CARIANOPOL

INDEMN

Răbdare, camarade!
curând de tot lumina va rupe ţândări bolta
şi sorii biruinţei lucind te vor orbi.

Atunci va fi, bădie, pe pragul tău de ţară
în loc de lacrimi albe o mare de belşug,
cu plugul te vei duce sub cer de primăvară
şi cântul biruinţei îţi va rodi sub plug.

Va fi atunci ogorul o pace nesfârşită,
porumbul tău va creşte mai 'nalt spre cer senin
şi din albastra zare, pe fruntea ta lovită,
va cobori sărutul lui Moţa şi Marin.

Miron Sânger

1933

Vreţi să cunoaşteţi:

Inceputul vieţii parlamentare în România?

Situaţia armatei noastre înainte de războiul independenţei?

Viaţa de curte şi de familie a primului Rege al Românilor?

Frământările politice şi culturale; progresele technice; campaniile de presă; oamenii politici de acum 60 de ani?

Citiţi

splendidul volum de 400 de pagini şi 50 de planşe

Domnia LUI Carol I

DE

MIHAIL POLIHRONIADE

ŞI

ALEXANDRU OR, TELL